

Liverpool, 1954

A MÁSODIK NEM

SIMONE *de* BEAUVOIR

HA mármost a nőt nem határozza meg nőstény volta, ha azt is elvetjük, hogy az „örök női” lényeggel magyarázzuk, s ha ezzel szemben azt állítjuk, hogy – akárcsak ideiglenesen is, de – léteznek földünkön nők, önként adódik a kérdés: mi a nő?

A pusztá kérdésfeltevésben benne rejlik az első válasz. Jellemző, hogy a kérdést egyáltalán felvetem. Férfinak soha nem jutna eszébe könyvet írni a férfinem sajátos helyzetéről. Ha önmagamat meg akarom határozni, azzal kell kezdenem: „Nő vagyok”, s ez a tény szolgál minden további állításom alapjául. Egy férfi sosem kezdené önmaga definiálását azon, hogy a hím-nemhez tartozik: magától értetődőnek veszi, hogy férfi. A két nem – férfi és nő – szerepe anyakönyvek, kérdőívek rubrikáiban kizárólag külsőséges, formai tekintetben szimmetrikus. Viszonyuk korántsem olyan, mint a kétfajta elektromosságé, vagy mint két ellentett pólusé: a férfi egyesíti magában a pozitívot és a semlegest; olyannyira, hogy a francia nyelvben az embert egyszerűen a „l’homme” (férfi) szó jelöli; az általános „ember” jelentésű „homo” magába olvasztotta a speciális „férfi” jelentésű „vir” szót.*

A nő a negatívum, olyannyira az, hogy meghatározni is korlátaival szokás, mindenfajta kölcsönösség kizárásával. Olykor végig bosszantott, hogy absztrakt problémákról folyó vitáink

* Mint a régi (és népi) magyarban, ahol az „ember” a „férfit” is jelenti.

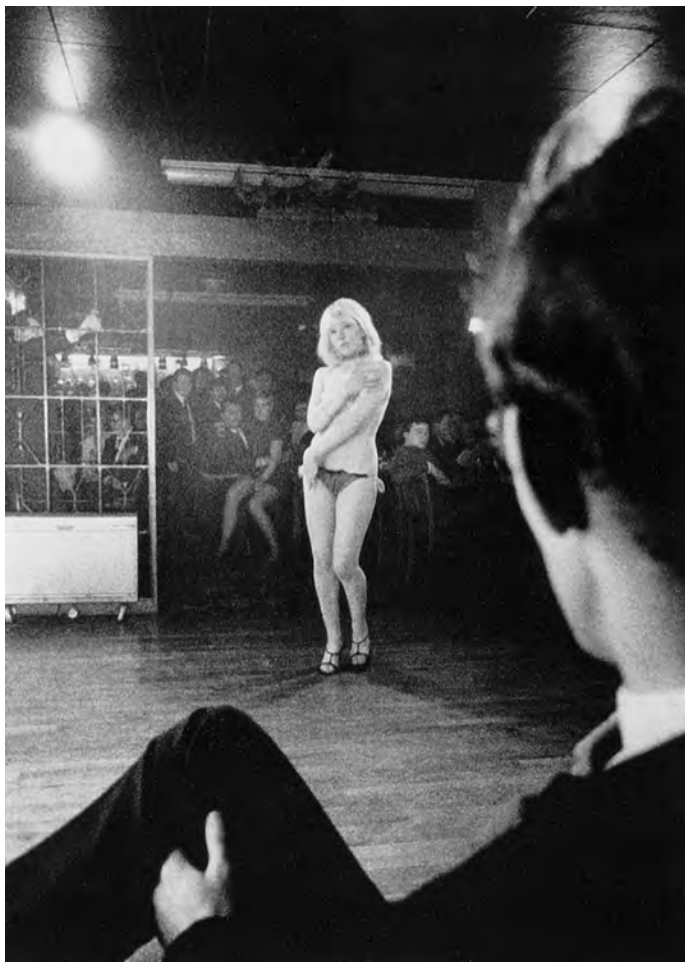
New York, 1964

során férfiak azzal intettek le: „Ezt csak azért gondolja, mert nő”, de tudtam, hogy védekezni csak egyféleképpen védekezhetek ellene: ha azt felelem rá: „Azért gondolom így, mert így igaz”, szubjektív mivoltom kiküszöbölésével; szóba se kerülhetett, hogy azzal vágjak vissza: „Maga azért gondolja az ellenkezőjét, mert férfi”; magától értetődő ugyanis, hogy férfinak lenni nem speciális állapot, a férfinak azért van igaza, mert férfi, a nőnek azért nincs, mert nő. Ahogy a függőleges irány, a régiek felfogása szerint, abszolút függőleges volt, s minden, ami ferde, ehhez mérten ferde, úgy típusa az abszolút emberinek a gyakorlatban a hímnemű típus. A nőnek méhe van, petefészke, sajátlagos létfeltételei bezárják szubjektív mivoltába: előszeretettel mondják rá, hogy a mirigyveivel gondolkodik. A férfi önhittségében teljesen megfelelkezik róla, hogy neki is vannak hormonjai, heréi. Saját testét közvetlen, normális kapocsnak tekinti tudata és a külvilág között, amelyet a maga objektivitásában vél felfogni, a nő testét ellenben – mindazzal együtt és annak következtében, ami benne speciálisan női – gátnak, börtönnek.

„A nőtényt bizonyos tulajdonságok *hiánya* teszi nőténnyé” – mondta már Arisztotelész is. „A női jellem megítélésénél abból kell kiindulnunk, hogy a nő természettől fogva fogyatékos lény.” S az ő nyomdokaiba lép Szent Tamás, amikor kijelenti, hogy a nő „sikerületlen férfi”, „esetleges” lény. Ezt fejezi ki jelképesen a bibliai Teremtés-monda is, amely szerint az Úristen Évát Ádámnak „egy fölös csontjából” teremti meg, Bossuet szavával. Az emberiség hímnemű, a férfi a nőt nem mint olyat, hanem önnönmagához viszonyítva határozza meg, nem tartja autonóm lénynek. „A nő relatív lény...” – írta Michelet. A nő az, amivé a férfi ítélete teszi; szokás például

„nemiség”-nek nevezni, amiben az fejeződik ki, hogy a férfi szemében elsődlegesen nemmel bíró lény; a nő a férfi számára a szexus, tehát abszolút értelemben is az. A nőt a férfhoz viszonyítva szokás meghatározni és jellemezni, a férfit nem a nőhöz viszonyítva, ő a lényeges, a nő a lényegtelen. A férfi a Szubjektum és az Abszolútum, a nő a Másik.

[SIMONE *de* BEAUVOIR: A MÁSODIK NEM, 1949,
ford. Görög Livia és Somló Vera. Gondolat Kiadó, Bp., 1969, 9–11. o.]

NEWCASTLE, Anglia, 1969